

УДК 338.48 (477)

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ СФЕРИ ТУРИЗМУ І КУРОРТІВ)

**Захарін С.В.,
Данченко Л.Г.,
Усенко Ю.В.**

У науковій праці проаналізовано стан розвитку сфери туристичних послуг України (туристичне та готельне обслуговування, санаторно-курортне господарство). Досліджено зміст державно-приватного партнерства. Державно-приватне партнерство розглянуто в системі інструментів реалізації інтеграційної стратегії. Досліджено стан державно-приватного партнерства у сфері туризму і курортів. Внесено пропозиції щодо удосконалення державної політики підтримки розвитку ринку туристичних послуг.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та науково-практичні основи державно-приватного партнерства в контексті реалізації інтеграційної стратегії розвитку підприємства. Мета статті – внести пропозиції щодо організації надання державної підтримки розвитку сфери туризму, готельного обслуговування та санаторно-курортного господарства із використанням можливостей державно-приватного партнерства як інструменту реалізації інтеграційної стратегії розвитку підприємств.

В процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та специфічні методи та прийоми наукових досліджень – індукція і дедукція, аналіз і синтез, наукове абстрагування, економіко-математичне моделювання, метод експертних оцінок, формальний метод (для аналізу текстів нормативно-правових актів).

Ключовим результатом дослідження є теоретико-методичне узагальнення сучасних підходів до побудови механізму державно-приватного партнерства у сфері туризму як інструменту реалізації інтеграційної стратегії підприємства.

Галузь застосування – державне регулювання розвитку туризму, економіка туризму, економіка підприємства, стратегічне планування, управління інвестиційною діяльністю.

Ключові висновки. Державно-приватне партнерство доцільно розглядати як особливий інструмент реалізації інтеграційної стратегії підприємства. Необхідно розробити Методику (методичні підходи) організації державно-приватного партнерства в сфері туризму, перш за все в сфері концесійної діяльності, що забезпечить більшу залученість в цей процес місцевих органів влади. Доцільно передбачити механізм, що дозволяє суб'єктам державно-приватного партнерства отримувати місцеві ресурси на пільгових умовах (наприклад, при оплаті води або електроенергії). Також слід передбачити, що гарантії щодо концесійних угод має право надавати держава в особі Кабінету Міністрів України або іншого спеціально уповноваженого органу виконавчої влади, що підвищить зацікавленість потенційних інвесторів. Для суб'єктів державно-приватного партнерства слід передбачити ряд преференцій, насамперед податкових пільг. Державно-приватне партнерство в туристичній сфері може вирішити велику кількість що виникли на даний момент проблем. Реалізація цього партнерства може бути вирішена за допомогою будівництва комплексних туристських центрів на основі історичних, культурних, археологічних та природних пам'яток.

***Ключові слова:** державно-приватне партнерство, інтеграційна стратегія, туристична послуга, туристичні продукти, державне регулювання туристичної діяльності, сталий розвиток туризму.*

ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО КАК ПЕРСПЕКТИВНЫЙ ИНСТРУМЕНТ РЕАЛИЗАЦИИ ИНТЕГРАЦИОННОЙ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ (НА ПРИМЕРЕ СФЕРЫ ТУРИЗМА И КУОРТОВ)

**Захарин С.В.,
Данченко Л.Г.,
Усенко Ю.В.**

В научной работе проанализировано состояние развития сферы туристических услуг Украины (туристическое и гостиничное обслуживание, санаторно-курортное хозяйство). Исследовано содержание государственно-частного партнерства. Государственно-частное партнерство рассмотрено в системе инструментов реализации интеграционной стратегии. Исследовано состояние государственно-частного партнерства в сфере туризма и курортов. Внесены предложения по совершенствованию государственной политики поддержки развития рынка туристических услуг.

Предмет исследования - теоретико-методические и научно-практические основы государственно-частного партнерства в контексте реализации интеграционной стратегии развития предприятия. Цель статьи - внести предложения по организации предоставления государственной поддержки развития сферы туризма, гостиничного обслуживания и санаторно-курортного хозяйства с использованием возможностей государственно-частного партнерства как инструмента реализации интеграционной стратегии развития предприятий.

В процессе исследования использовались общенаучные и специфические методы и приемы научных исследований - индукция и дедукция, анализ и синтез, научное абстрагирование, экономико-математическое моделирование, метод экспертных оценок, формальный метод (для анализа текстов нормативно-правовых актов).

Ключевым результатом исследования является теоретико-методическое обобщение современных подходов к построению механизма государственно-частного партнерства в сфере туризма как инструмента реализации интеграционной стратегии предприятия.

Область применения - государственное регулирование развития туризма, экономика туризма, экономика предприятия, стратегическое планирование, управление инвестиционной деятельностью.

Ключевые выводы. Государственно-частное партнерство целесообразно рассматривать как особый инструмент реализации интеграционной стратегии предприятия. Необходимо разработать методiku (методические подходы) организации государственно-частного партнерства в сфере туризма, прежде всего в сфере концессионной деятельности, что обеспечит большую вовлеченность в этот процесс местных органов власти. Целесообразно разработать механизм, позволяющий субъектам государственно-частного партнерства получать местные ресурсы на льготных условиях (например, при оплате воды или электроэнергии). Также следует предусмотреть, что гарантии концессионных соглашений вправе предоставлять государство в лице Кабинета Министров Украины или другого государственного органа исполнительной власти, что повысит заинтересованность потенциальных инвесторов. Для субъектов государственно-частного партнерства необходимо предусмотреть ряд преференций, прежде всего налоговых льгот. Государственно-частное партнерство в туристической сфере может решить большое количество возникших на данный момент проблем. Реализация этого партнерства может быть решена с помощью строительства комплексных туристских центров на основе исторических, культурных, археологических и природных памятников.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, интеграционная стратегия, туристическая услуга, туристические продукты, государственное регулирование туристической деятельности, устойчивое развитие туризма.

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS AS A PROMISING TOOL TO IMPLEMENT INTEGRATION DEVELOPMENT STRATEGY (ON THE EXAMPLE OF TOURISM AND RESORTS)

**Zakharin S.V.,
Danchenko L.G.,
Usenko Y.V.**

In scientific work analyzed the development of tourism Ukraine (travel and hotel services, spa facilities). The content of public-private partnerships. Public-private partnership deals in the system integration strategy implementation tools. The state of public-private partnership in tourism and resorts investigated. Suggestions on improving public policies to support the development of tourism market.

Subject of research - theoretical and methodological and scientific and practical basis of public-private partnerships in the context of integration development strategy. The purpose of the article - submit proposals on organization of state support of tourism, hotel service and spa management capabilities using a public-private partnership as a tool for implementing integration strategies of enterprises.

The study used general scientific and specific methods and techniques of research - induction and deduction, analysis and synthesis, abstraction scientific, economic modeling, method of expert evaluations, formal method (analysis of texts of regulations).

A key result of the study is theoretical and methodological generalizations modern approaches to building public-private partnership in tourism as a tool for implementing an integration strategy.

Field of application - State regulation of tourism, tourism economics, business economics, strategic planning, investment management activities.

Key conclusions. Public-private partnerships should be considered as a special tool for the implementation of the integration strategy. It is necessary to develop a methodology (methodical approach) of public-private partnership in tourism, especially in the area of concession, which will ensure greater involvement in the process of local government. It is advisable to provide for a mechanism that allows the subjects of public-private partnership to get local resources on concessional terms (for example, when paying water or electricity). You should also provide that the guarantees for concession agreements may provide state represented by the Government of Ukraine or other specially authorized executive body that will increase the interest of potential investors. For subjects of public-private partnership should provide a number of preferences, especially tax benefits. Public-private partnership in the tourism sector can solve many encountered problems at the moment. The implementation of this partnership can be solved by building comprehensive tourism centers based on historical, cultural, archaeological and natural attractions.

Keywords: public-private partnership, integration strategy, tourist services, tourist products, government regulation of tourism, sustainable tourism development.

Актуальність статті. Державно-приватне партнерство можна представити як один із інструментів реалізації інтеграційної стратегії підприємства. За допомогою вказаного партнерства підприємство

інтегрується із державою (в особі уповноваженого державного партнера) задля реалізації мети своєї діяльності. Для цього необхідне належне інвестиційне, інституційне та правове підґрунтя.

Особливо активно механізми державно-приватного партнерства мають розвиватися у сфері туризму і курортів.

Україна поки що не належить до світових лідерів за кількістю туристичних відвідань, однак особливості її географічного розташування та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природно-ресурсного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалу створюють можливості для інтенсивного розвитку багатьох видів туризму - і внутрішнього, і іноземного.

Відтак, існує проблема у проведенні поглиблених досліджень проблематики організації державної підтримки розвитку сфери туризму, готельного обслуговування та санаторно-курортного господарства, у тому числі із використанням механізмів державно-приватного партнерства.

Ступінь дослідження даної проблеми вченими, аналіз публікацій. Питанням організації надання державної підтримки розвитку сфери туризму, готельного обслуговування та санаторно-курортного господарства, у тому числі із використанням механізмів державно-приватного партнерства, присвячується чимало праць. Плідно працюють над цією проблематикою Н.Ведьмідь, М.Субота, Т.Тимошенко, Т.Ткаченко, В.Федорченко та інші науковці. Однак мають бути розроблені науково-практичні пропозиції, спрямовані на впровадження сучасних форм реалізації інтеграційних стратегій розвитку підприємств, у тому числі на основі удосконалення механізмів державно-приватного партнерства. На цій основі мають бути виділені перспективні інструменти державної підтримки розвитку туристичної сфери.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та науково-практичні основи державно-приватного партнерства в контексті реалізації інтеграційної стратегії розвитку підприємства.

Мета статті – внести пропозиції щодо організації надання державної підтримки розвитку сфери туризму, готельного обслуговування та санаторно-курортного господарства із використанням можливостей державно-приватного партнерства як інструменту реалізації інтеграційної стратегії розвитку підприємств.

Завдання дослідження:

1. Навести теоретико-методичні узагальнення державно-приватного партнерства в контексті реалізації інтеграційної стратегії розвитку підприємства.
2. Проаналізувати стан розвитку сфери туризму, готельного господарства та курортів України.
3. Виявити особливості розвитку сфери туризму, готельного господарства і курортів України.
4. Виокремити особливості державно-приватного партнерства у туристичній сфері.
5. Проаналізувати практику державно-приватного партнерства у сфері туризму.
6. Обґрунтувати пропозиції щодо удосконалення механізму державно-приватного партнерства у сфері туризму і курортів.

Методи. В процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та специфічні методи та прийоми наукових досліджень – індукція і дедукція, аналіз і синтез, наукове абстрагування, економіко-математичне моделювання, метод експертних оцінок, формальний метод (для аналізу текстів нормативно-правових актів).

Постановка проблеми. Туристична сфера України потребує державної підтримки, оскільки туристична привабливість держави значно знизилася внаслідок дестабілізації політичної ситуації та військового конфлікту. Окрім того, туристичний бізнес є порівняно низькодоходним, через що у сегменті міжнародного туризму вітчизняні туристичні компанії не мають змоги конкурувати з міжнародними туристичними холдингами. Також відчувається відсутність узгодженої стратегії маркетингового просування національного туристичного продукту України на світових ринках. Таким чином, мають бути задіяні новітні джерела економічного розвитку. Одним із таких джерел може бути державно-приватне партнерство (в контексті реалізації інтеграційної стратегії розвитку підприємств туристичної сфери).

Результати дослідження. За даними Всесвітньої туристичної організації (ВТО), щороку світом подорожують майже 1 млрд. осіб, при цьому доходи від міжнародного туризму становили у 2014 р. близько 970 млрд дол. США, що складає 12% світового валового продукту [8]. Більш як 40 держав використовують доходи від туризму як головне джерело надходжень до бюджету, а ще у 70 країнах ці доходи є однією з трьох основних статей. Частка туризму у світовому експорті товарів і послуг складає близько 13%, а у країнах ЄС - 14%. Кількість робочих місць у туристичній індустрії країн ЄС складає близько 12% від загальної чисельності зайнятих [4].

Подорожі та туризм стимулюють розвиток інвестиційних проектів з розбудови транспортної та готельно-туристичної інфраструктури (зокрема, аеропортів, шляхів, морських портів, реставрацію історичних пам'яток, музеїв, розвиток природних охоронних зон), що підвищує і якість життя корінного населення, і обслуговування туристів.

До 2020 р. кількість туристичних поїздок, за оцінками фахівців ВТО, може зрости, порівняно з нинішнім періодом, удвічі. Очікують також, що «туристичним напрямком номер один» на той час стане Китай. Поряд з традиційними видами туризму, такими як автомобільний, культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий, релігійний, дедалі більшої популярності, особливо серед мешканців індустриально розвинутих країн, набувають сільський, екологічний (зелений), а також екстремальні види туризму, зокрема, пригодницький, спортивний, гірський, підводний, мисливський [4].

Активно розвивається так званий сільський туризм, який у країнах Європи розглядають як найефективніший шлях соціального розвитку сільських депресивних регіонів, економічний інструмент

підтримки зайнятості сільського населення, яке витісняється зі сфери матеріального виробництва внаслідок науково-технічного прогресу [10].

Високий рівень розвитку туризму в Україні виступає необхідною складовою формування сучасної національної економіки. Лише у 2014 р. за рахунок туристичних послуг держбюджет поповнився на 580 млн грн. З урахуванням загальносвітових рекомендацій ВТО розрахунку обсягу доходів від туристичної діяльності, ґрунтованих на чисельності туристичних потоків та середньому рівні споживчих витрат туриста (17,6 млн. чол. по 1800 грн. кожний) в бюджет України надійшло понад 6 млрд. грн. податку на додану вартість та 1 млрд. грн. податку на прибуток [5].

Нині у туристичній і курортній галузях України нараховується понад 8 тис. підприємств, з яких 3,6 тис. - суб'єкти туристичної діяльності (ліцензійні турагентства і туроператори), близько 1,5 тис. готелів та 3 тис. санаторно-курортних і оздоровчих закладів. Середньооблікова кількість працівників туроператорів та турагентів дорівнює 29,0 тис. осіб [6].

Україна має значний туристичний потенціал, який використовується, на жаль, зовсім неефективно. Більшість об'єктів туристичного показу знаходяться у жалюгідному стані. Середній рівень заповнення готельної бази коливається на рівні 25-30% [5]. Потужності санаторно-курортної сфери використовуються менш як на третину [7]. Галузь відчуває гостру нестачу інвестиційних ресурсів [3].

Туристична сфера надзвичайно залежна від низки опосередкованих чинників – внутрішньополітичної ситуації в країні, відвідань та сусідніх країнах, економічної та політичної ситуації в країнах – «постачальниках» туристів, змін кліматичних умов та природних катаклізмів. Ці обставини роблять економіку держав з незбалансовано розвиненим туризмом надзвичайно уразливою.

Протягом років Незалежності органи державної влади України ухвалювали документи, спрямовані на підтримку розвитку сфери туризму, готельного обслуговування та санаторно-курортного господарства. Серед цих документів варто згадати: Основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 року (Указ Президента України № 973/99 від 10.08.1999 р.), Державну програму розвитку туризму на 2002–2010 роки (постанова Кабінету Міністрів України № 583 від 29.04.2002 р.), Заходи щодо розвитку іноземного і внутрішнього туризму (розпорядження Кабінету Міністрів України № 390-р від 27.06.2003 р.), Стратегію розвитку туризму і курортів (розпорядження Кабінету Міністрів України № 1088-р від 06.08.2008) та інші. Однак вказані документи носили переважно декларативний характер і в значній мірі залишилися не виконаними. Одна з основних причин – незадовільне бюджетне фінансування запланованих заходів, відсутність механізмів реалізації окремих рішень.

На жаль, модель державного управління у сфері туризму зазнає постійної «оптимізації», що не сприяє ефективній реалізації державної політики підтримки у цій сфері. У різні роки за реалізацію державної туристичної політики відповідали Державний комітет з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту і туризму, Державна туристична адміністрація, Міністерство культури і туризму України, Державна служба туризму і курортів, Міністерство інфраструктури України, Державне агентство туризму і курортів. Нині повноваження з формування та реалізації державної політики у сфері туризму та курортів відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.09.2015 № 922-р покладено на Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. В Мінекономрозвитку створено підрозділ з питань туризму, в якому працює лише 11 фахівців.

Сфера туризму розвивається без належного наукового, методичного та маркетингового супроводження. В порушення ч.2 ст.27 Закону України «Про туризм» [2], у 2013 р. ухвалено рішення про ліквідацію Наукового центру розвитку туризму. Як наслідок, в державі відсутня наукова інституція, що займається організацією та проведенням комплексних наукових досліджень у сфері туризму.

Основними проблемами, які необхідно розв'язати, залишаються питання фінансово-організаційного характеру, а саме [1; 3; 8; 9]: не передбачено фінансування заходів, пов'язаних, насамперед, із створенням безпечних умов для туристів, підготовкою та участю у міжнародних та регіональних туристичних виставках в Україні та за кордоном; відсутня система контролю за діяльністю суб'єктів курортної галузі, цілісна система державного управління туризмом у регіонах (не створені відповідні самостійні підрозділи з питань туризму і курортів); переважна більшість туристичних, готельних і курортних закладів не відповідають міжнародним стандартам якості надання послуг та стану матеріально-технічної бази тощо.

В Україні програми розвитку туризму завжди фінансувалися недостатньо, а в окремі роки взагалі не фінансувалися. Залучення приватного капіталу для реставрації культурно-історичних об'єктів і «доведення» їх до рівня туристичного показу може стати істотним чинником розвитку в'їзного та внутрішнього туризму.

Багатий природний та історико-культурний потенціал України використовується недостатньо, одна з причин - культурно-історичні об'єкти слабо представлені в світовому інформаційному просторі. Більшість природних і культурно-історичних об'єктів «не обтяжені» сучасної туристичною інфраструктурою.

Сфера туризму, готельного господарства і курортів страждає від нестачі інвестицій. Дефіцит інвестицій викликаний і причинами макрорівня (економічна нестабільність, відсутність гарантій повернення інвестицій, непривабливий діловий клімат, падіння платоспроможного попиту тощо), так і суто галузевими особливостями (відсутність чіткої державної політики щодо розвитку туризму, правова неврегульованість відносин у сфері туризму, відсутність державної підтримки, зниження загального рівня безпеки туристів та ін.). В умовах відсутності припливу приватних інвестицій стимулятором інвестиційної діяльності може стати державно-приватне партнерство.

Державно-приватне партнерство (ДПП) - це правовий механізм узгодження інтересів і забезпечення взаємодії держави і бізнесу.

На практичному рівні державно-приватне партнерство - це залучення на контрактній основі органами влади приватного сектора для більш ефективного і якісного виконання завдань, що відносяться до публічного сектору економіки, на умовах компенсації витрат, поділу ризиків, зобов'язань, компетенцій.

Державно-приватне партнерство передбачає ефективну взаємодію між органами державного управління різних рівнів та бізнесом, з метою реалізації суспільно важливих проектів і програм соціально-економічного розвитку територій, спрямованих на поліпшення якості життя і на досягнення цілей державного управління, як сукупність форм взаємодії для вирішення суспільно значимих завдань на взаємовигідних умовах.

Державно-приватне партнерство можна розглядати як особливий інструмент реалізації інтеграційної стратегії підприємства. Будь-яке успішне підприємство формує власну інтеграційну стратегію, яка передбачає визначення стратегічних орієнтирів інтеграції та взаємодії підприємства у зовнішньому середовищі, починаючи від комунікацій із споживачами і закінчуючи побудовою моделі взаємовідносин із державними органами. Державно-приватне партнерство завжди передбачає інтеграцію підприємства з певним державним органом, що уповноважений державою на реалізацію такого партнерства.

Слід розуміти, державно - приватне партнерство - це не просто вигідна форма співпраці між державою та бізнесом, а й взаємодія, при якому держава і бізнес як би «перестраховують» один одного в разі виникнення будь-яких проблем. Наприклад, держава отримує вигоду у формі отримання інвестицій на реалізацію проектів і програм, що мають важливе загальнонаціональне значення, і які за інших рівних умов мали б фінансуватися за рахунок бюджетних коштів. Приватний партнер отримує можливість збільшення економічної ренти за рахунок використання об'єкта, який знаходиться у власності держави (громади).

Аналіз зарубіжного досвіду реалізації проектів державно-приватного партнерства показав, що практично у всіх державах, що використовують механізми державно-приватного партнерства, виділяються певні галузі, в яких модель державно-приватного партнерства розвинута найбільше. Найбільше число проектів державно-приватного партнерства здійснюється в транспортній галузі (аеропорти, порти, трубопровідний транспорт, дороги, мости), соціальній інфраструктурі (охорона здоров'я, освіта, культура, туризм), житлово-комунальному господарстві (мережі, водопостачання, теплопостачання).

Державно-приватне партнерство можливо і необхідно в тих галузях, які мають важливе соціальне або культурне значення, проте є потенційно прибутковими. Одна з таких галузей – туризм (організація подорожувань).

Реалізація державно-приватного партнерства та розвиток туристичної галузі може сприяти: створенню великої кількості нових робочих місць, збільшення доходів населення і підвищення рівня життя в країні, збереження історико - культурні та природних пам'яток, розвиток регіонів, модернізація існуючої інфраструктури, підвищення авторитету України на міжнародній арені і перешкода відтоку капіталу з країни, за рахунок перенаправлення виїзного потоку туристів на внутрішній туристичний ринок країни.

Серед можливих інструментів державно-приватного партнерства в сфері туризму можемо виділити:

- державний контракт - один з видів договору, який передбачає виконання підрядних робіт для державних потреб.

- концесійна угода - об'єкти договірних відносин (майно, окремі види діяльності) знаходяться в неподільному, повному володінні тільки однієї зі сторін угоди, а саме держави чи іншого публічно-правового освіти, а інша сторона угоди - недержавний суб'єкт - приймає на себе певні зобов'язання в обмін на надані йому права.

- фінансова оренда (лізинг) - одна з форм кредиту, при якій відбувається передача об'єкта власності в довгострокову оренду з подальшим правом викупу і повернення.

- Орендні відносини, які спричиняють передачу чужого майна у володіння і користування тимчасово і з умовами повернення.

На наш погляд, найбільш перспективним інструментом для України є концесія, оскільки вона передбачає можливість відновлення різних природних і культурно-історичних об'єктів, з подальшим використанням в туристичних цілях згідно із затвердженням проектом та договором. При цьому об'єкт концесії знаходиться в державній власності.

На нашу думку, одним з перспективних напрямків державно-приватного партнерства в сфері туризму в Україні є передача в концесію архітектурних об'єктів історичного значення (насамперед - замків), а також об'єктів архітектурних музеїв. В Україні в тій чи іншій мірі збереглося понад 200 замків або замкових об'єктів, потенційно придатних для туристичного показу (за умови створення відповідної туристичної інфраструктури). Крім того, в Україні є кілька досить великих архітектурних музеїв і музейних комплексів під відкритим небом (найвідоміші: заповідник «Пирогово» у Києві, музей в Переяслав-Хмельницькому, музей народної архітектури та побуту в Ужгороді та ін.). Ці об'єкти вже зараз справляються з завданнями туристичного показу, а також здійснюють різні акції, спрямовані на залучення туристів (проведення свят, ярмарків, виставок, народних гулянь, підтримка роботи закладів громадського харчування, реалізація сувенірної продукції тощо). Однак об'єкти показу (будинку), представлені в цих музеях, знаходяться в аварійному стані і потребують термінового ремонту, на що потрібні інвестиції.

Держава і місцеві громади на реконструкцію і реставрацію замків і музеїв грошей не виділяють через відсутність коштів у відповідних бюджетах. Саме в цьому випадку інвестиції можуть бути отримані за рахунок приватного інвестора, який виявить бажання займатися концесійною діяльністю.

Досвід передачі культурно-історичних об'єктів в концесію з туристичною метою є і в Україні. Проаналізуємо цю практику на прикладі Львівської області, яка має значний туристичний потенціал і порівняно розвинену туристичну інфраструктуру.

30 грудня 2009 року між Львівською обласною державною адміністрацією та підприємцем Новосад І.І. було укладено концесійну угоду, яка передбачала передачу приватному партнеру на 49 років Палацу XIX століття в с.Тартаков Сокальського району. На момент передачі Палац знаходився в аварійному стані. Концесіонер взяв зобов'язання вивести об'єкт з аварійного стану, а саме: облаштувати дах, водовідведення та каналізацію, реставрувати і відновити елементи фасаду, провести внутрішній ремонт. При цьому приватний партнер здобуває право використовувати об'єкт в сфері надання туристичних та суміжних послуг (включаючи послуги громадського харчування), але з урахуванням вимог законодавства про охорону культурної спадщини.

10 листопада 2010 було укладено концесійну угоду між Львівською обласною державною адміністрацією та Товариством з обмеженою відповідальністю «Кріс», згідно з яким приватному партнеру була передана на 49 років пам'ятка архітектури національного значення - замок XVII століття в с.Старе Село Пустомитівського району. На момент передачі замок перебував в аварійному стані, його вартість була оцінена в 10,6 млн.грн. Приватний партнер взяв на себе зобов'язання вивести об'єкт з аварійного стану, в тому числі провести комплекс консерваційних робіт оборонних споруд, облаштувати водовідведення, каналізацію, поліпшити і реставрувати споруди комплексу.

Аналіз наслідків реалізації зазначених концесійних договорів не дає приводів для оптимізму. Основна причина – військовий конфлікт на Сході країни, загальне зниження платоспроможного попиту на ринку туристичних послуг, політична і економічна нестабільність, непривабливість інвестиційного клімату і як наслідок - відсутність мотивації у концесіонера вкладати в об'єкт масовані інвестиції.

Ми вважаємо, що впровадження концесійної практики як інструменту державно-приватного партнерства в сфері туризму має ґрунтуватися на максимально можливої адаптації відповідного міжнародного досвіду. Розглянемо кілька типів концесійних угод, які застосовуються в міжнародній практиці:

1.BOT (Build - Operate - Transfer) - «Будівництво - Управління - Передача». Концесіонер здійснює будівництво об'єкта і його експлуатацію протягом встановленого терміну, після чого даний об'єкт передається державі.

2.BTO (Build - Transfer - Operate) - «Будівництво - Передача - Управління». Концесіонер будує об'єкт, який передається потім державі у власність відразу після закінчення будівництва, після чого він передається в експлуатацію концесіонера.

3.U (Build - Own - Operate) - «Будівництво - Володіння - Управління». Концесіонер здійснює будівництво об'єкта, після закінчення якого, він отримує даний об'єкт у власність з необмеженим терміном дії.

4.BOOT (Build - Own - Operate - Transfer) - «Будівництво - Володіння - Управління - Передача». Концесіонер будує об'єкт і володіє ним протягом певного терміну, після закінчення якого об'єкт переходить у власність держави.

5.BBO (Buy - Build - Operate) - «Купівля - Будівництво - Управління». Держава продає об'єкт, а покупець здійснює відновлення або розширення існуючого об'єкта.

Одна з основних завдань регулювання державно-приватного партнерства в туризмі - це створення адекватної нормативно-правової бази. Пріоритет повинен бути зроблений на гнучкість нормативно-правового регулювання. У вузькому сенсі мова йде про створення організаційно-правового механізму узгодження інтересів і забезпечення взаємодії держави і приватного сектора в рамках реалізації суспільно значимих проектів в сфері туризму.

Ситуація, що склалася у туристичній сфері, потребує термінових і дієвих заходів для подолання кризових явищ та інтенсифікації виробництва туристичного продукту із забезпеченням необхідної його якості.

На наш погляд, підґрунтям для прийняття і здійснення таких заходів є формування цілеспрямованої державної політики в галузі туризму з визначенням пріоритетів її розвитку, а саме: вдосконалення правових засад регулювання відносин у галузі; забезпечення становлення туризму як високорентабельної галузі економіки України, заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму, створення нових робочих місць; розвиток міжнародного та внутрішнього туризму, зокрема сільського та екологічного (зеленого); розширення міжнародного співробітництва, утвердження України на світовому туристичному ринку; створення сприятливих для розвитку туризму умов шляхом спрощення та гармонізації валютного, митного, прикордонного та інших видів регулювання.

Зважаючи на євроінтеграційні устремління України, державна політика у сфері туризму, на наше переконання, мала б бути скоригована згідно з документами ВТО, а також прийнятими на їх основі рекомендаціями Ради Європи з питань сталого розвитку туризму, серед яких: «Генеральний курс для сталого і екологічно-безпечного розвитку туризму», «Політика сталого туризму на природоохоронних територіях», «Політика розвитку сталого та екологічно безпечного туризму на прибережних територіях». Прийняття світових та європейських стандартів розвитку туризму сприяло б не тільки соціально-економічному зростанню України, а й створенню передумов для сприйняття її світовим співтовариством як рівноправного партнера.

Держава має вжити невідкладних заходів стимулювання платоспроможного попиту на санаторно-курортні послуги (як з боку корпоративного сектору, так і з боку індивідуальних споживачів). Таке стимулювання можна здійснювати у тому числі через удосконалення роботи фондів соціального

страхування та збільшення обсягів фінансового ресурсу, що спрямовується на закупівлю путівок на санаторно-курортне та відновлювальне лікування за рахунок коштів фондів соціального страхування.

Ясна річ, що державно-приватне партнерство можливе лише в умовах політичної, економічної і соціальної стабільності, де права інвесторів охороняються, а ризик втрати капіталу якщо і не мінімальний, то хоча б незначний (прийнятний). Україна поки не входить в числа країн з сприятливим інвестиційним кліматом. Тому перспективи розвитку державно-приватного партнерства в нашій країні досить туманні.

Згідно нашої позиції, державна підтримка розвитку туризму, курортів та курортної діяльності, враховуючи особливості об'єкту регулювання (природна, економічна, лікувальна сфери), має здійснюватися на основі програмно-цільового методу управління, який передбачає розробку Державної цільової комплексної програми із встановленням відповідних критеріїв результативності. Така програма має передбачати реалізацію низки заходів, спрямованих на адаптацію туристично-курортної сфери України до наявних викликів, забезпечення гармонійного розвитку курортів на основі врахування інтересів різних суб'єктів, а також спрямованих на раціональне використання, збереження та примноження національного курортного потенціалу.

На наш погляд, питання впровадження державно-приватного партнерства в сфері туризму повинні вирішуватися на основі реалізації чіткої і амбітної програми розвитку туризму, націленої на залучення інвестицій. Як показує досвід, цільові програми, складені в «загальних рисах» і «красивими гаслами», є неефективними, а виділені державні кошти не призводять до позитивних для економіки країни результатів. Конкретним завданням інвестиційно орієнтованої програми в сфері туризму має стати, перш за все, залучення інвестицій, причому інвестицій системних, спрямованих на створення сучасної і потужної інфраструктури, впровадження передових технологій обслуговування, підтримку перспективних об'єктів показу тощо. Вирішити це завдання можна, перш за все, на основі широкого впровадження інструментарію державно-приватного партнерства.

Висновки та пропозиції. Виходячи з положень чинного законодавства України, враховуючи стратегічний курс державної політики на децентралізацію державного управління, розвиток сфери туризму, готельного обслуговування та санаторно-курортної діяльності має здійснюватися на основі ефективної державної підтримки. Вказана робота має реалізовуватися зокрема за такими напрямками:

- розробка нормативно-правової бази державної підтримки туристичної сфери, у тому числі розробка програмних документів (цільової комплексної програми), спрямованих на підтримку розвитку сфери туризму, готельного обслуговування та санаторно-курортної діяльності;
- оптимізація структури та режиму функціонування туристичного та курортно-рекреаційного комплексів у регіонах;
- удосконалення структури управління в туристично-рекреаційній галузі на обласному та районному (міському) рівнях, координування дій місцевих органів виконавчої влади з цього питання;
- розробка механізму координування діяльності місцевих органів державної виконавчої влади та суб'єктів туристичного підприємництва;
- продовження роботи щодо роздержавлення підприємств туристичної сфери, сприяння підприємствам середнього та малого бізнесу, у тому числі шляхом надання адресних податкових преференцій;
- надання нормативно-правової, методичної, організаційної та інформаційної підтримки суб'єктам туристичного підприємництва;
- аналіз економічної діяльності туристичних підприємств та розробка за його результатами заходів щодо підвищення ефективності роботи на ринку туристичних послуг;
- відновлення роботи Наукового центру розвитку туризму (згідно припису ч.2 ст.27 Закону України «Про туризм»), визначення пріоритетних наукових туристознавчих досліджень, націлених на отримання практичних ефектів;
- посилення контролю за діяльністю туристичних підприємств, їхньою звітністю та додержанням вимог чинного законодавства.

Державно-приватне партнерство доцільно розглядати як особливий інструмент реалізації інтеграційної стратегії підприємства.

Необхідно розробити Методику (методичні підходи) організації державно-приватного партнерства в сфері туризму, перш за все в сфері концесійної діяльності, що забезпечить більшу залученість в цей процес місцевих органів влади.

Доцільно передбачити механізм, що дозволяє суб'єктам державно-приватного партнерства отримувати місцеві ресурси на пільгових умовах (наприклад, при оплаті води або електроенергії).

Також слід передбачити, що гарантії щодо концесійних угод має право надавати держава в особі Кабінету Міністрів України або іншого спеціально уповноваженого органу виконавчої влади, що підвищить зацікавленість потенційних інвесторів.

Для суб'єктів державно-приватного партнерства слід передбачити ряд преференцій, насамперед податкових пільг.

Таким чином, державно-приватне партнерство в туристичній сфері може вирішити велику кількість що виникли на даний момент проблем. Реалізація цього партнерства може бути вирішена за допомогою будівництва комплексних туристських центрів на основі історичних, культурних, археологічних та природних пам'яток.

Активізація міжнародного співробітництва у розвитку іноземного туризму, посилення його комунікаційних функцій та формування позитивного іміджу України може здійснюватися як на рівні держави,

так і шляхом участі в роботі відповідних міжнародних організацій. Співпраця з міжнародними організаціями, зокрема над створенням і просуванням на світовому ринку спільних туристичних продуктів, є вагомим чинником інтеграції України у світовий простір, а також євроінтеграції. Вказане сприятиме підвищенню ефективності державно-приватного партнерства у сфері туризму та поліпшенню інвестиційного клімату.

Перспективи подальших розвідок. У подальшому мають бути виконані дослідження з економетричного моделювання динаміки ринку туристичних послуг з урахуванням завдань підтримки сталого економічного розвитку. Доцільно також розробити методичні підходи прогнозування результативності державно-приватного партнерства в сфері туризму.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про туризм» [Електронний ресурс]. – Доступний з: www.rada.gov.ua.
2. Захарін С.В. Сталий розвиток сфери туристичних послуг: глобальні тенденції, міжнародна взаємодія, уроки для України / С.В.Захарін, В.П.Соболь, Ю.В.Мельник // Економічний вісник університету. – 2013. – № 20/3. – С. 297-303.
3. Розвиток туризму в Україні [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://pidruchniki.com/1806020343752/turizm/rozvitok_turizmu_ukrayini
4. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу [монографія] - К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2009. - 463 с.
5. Туризм в Україні: проблеми, перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://skole.com.ua/uk/papers/13-turizm/36-turizmuturproblemi.html>.
6. Варнавский В.Г. Партнерство государства и частного сектора: формы, проекты, риски. – М., 2005. – С. 34-37.
7. Recomendaciones de la OMT sobre accesibilidad de la información turística. – 2016, UNWTO. – 21 p.
8. System of Tourism Statistics [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://statistics.unwto.org/>
9. The Decision-making Process of Meetings, Congresses, Conventions and Incentives Organizers. - 2015, UNWTO. – 236 p.

References

1. Zakon Ukraine «Pro Tourism»: www.rada.gov.ua.
2. Zakharin S.V., Sobol V.P., Melnik Y.V. Staly rozvitok sphony turistichnih poslug: globalni tendentsii, mizhnarodna vzayemodiya, uroky dla Ukrainy // Ekonomichny visnyk universitetu. - 2013. - №20/3. - S. 297-303.
3. Rozvitok Tourismu v Ukraini: http://pidruchniki.com/1806020343752/turizm/rozvitok_turizmu_ukrayini
4. Tkachenko T.I. Staly rozvitok Tourism: teoriya, metodologiya, realii biznesu [monograph] - K.: Kievskiy natsionalny torgovelnno-ekonomichny University, 2009. - 463 s.
5. Tourism in Ukraine: problemy, perspektivi rozvitku: <http://skole.com.ua/uk/papers/13-turizm/36-turizmuturproblemi.html>.
6. Varnavskiy V.G. Partnerstvo gosudarstva i tchasnogo sektora: formy, projekty, risky. - M., 2005. - P. 34-37.
7. Recomendaciones de la OMT sobre accesibilidad de la información turística. - 2016, UNWTO. - 21 p.
8. System of Tourism Statistics: <http://statistics.unwto.org/>
9. The Decision-making Process of Meetings, Congresses, Conventions and Incentives Organizers. - 2015, UNWTO. - 236 p.

ДАНИ ПРО АВТОРІВ:

Захарін Сергій Володимирович, доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту і маркетингу,
e-mail: zzz555@list.ru

Данченко Людмила Григорівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і маркетингу,
e-mail: kaf_man_mark@knlu.kiev.ua

Усенко Юлія Валеріївна, викладач кафедри менеджменту і маркетингу
e-mail: chervina_uliiia@ukr.net

Київський національний лінгвістичний університет МОН України
03680, м.Київ, вул. Велика Васильківська, 73

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ:

Захарин Сергей Владимирович, доктор экономических наук, профессор кафедры менеджмента и маркетинга,
e-mail: zzz555@list.ru

Данченко Людмила Григорьевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры менеджмента и маркетинга,
e-mail: kaf_man_mark@knlu.kiev.ua

Усенко Юлия Валерьевна, преподаватель кафедры менеджмента и маркетинга
e-mail: chervina_uliiia@ukr.net

Киевский национальный лингвистический университет МОН Украины
03680, г. Киев, ул. Большая Васильковская, 73

DATA ABOUT THE AUTHORS

Zakharin Sergey, Doctor of Economics, professor of management and marketing,
e-mail: zzz555@list.ru

Danchenko Lyudmyla, PhD, assistant professor of management and marketing,
e-mail: kaf_man_mark@knu.kiev.ua

Usenko Yulia, teacher in management and marketing
e-mail: chervina_uliiia@ukr.net
Kyiv National Linguistic University

УДК 331.2:69

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА БУДІВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

**Коваленко О.В.,
Гук Л.О.**

***Предметом** дослідження є деякі аспекти удосконалення системи оплати праці на будівельному підприємстві.*

***Мета роботи** – визначити сучасні проблеми організації оплати праці на будівництві для обґрунтування напрямків удосконалення системи оплати праці на будівельних підприємствах та у галузі в цілому.*

***Методологія проведення роботи.** Робота виконана за допомогою аналітичних досліджень процесу переходу до ринкової економіки, яка забезпечить поліпшену систему оплати праці на будівельному підприємстві.*

***Результати роботи.** Виділені особливості систем оплати праці в галузі будівництва та запропоновано впровадження системи ґрейдування, яка дозволить істотно збільшити продуктивність праці у галузі будівництва, оскільки вона надасть можливість визначити прийнятні для всіх працівників рівні компенсації на основі зіставлення відносної цінності для компанії різних ділянок роботи (посад).*

***Галузь застосування результатів:** державне та приватне управління будівельного підприємства.*

***Результати проведеного дослідження** можуть бути впроваджені керівниками будівельних підприємств з метою використання нових методів матеріального заохочення працівників, що дозволить суттєво зменшити витрати підприємства і підвищити ефективність його діяльності.*

***Висновки.** Будівельна галузь характеризується різноманітними будівельно-монтажними видами робіт, що потребує застосування нової ефективної системи оплати праці, яка буде спонукати до підвищення продуктивності праці.*

Новий підхід до системи оплати праці передбачає відмову від традиційних погодинних систем або за коефіцієнтом складності, таким підходом є система ґрейдування.

Впровадження сучасної системи оплати праці, на будівельних підприємствах дозволить забезпечити об'єктивність оцінки посад та ефективність роботи персоналу, а, отже, і справедливість винагороди працівників, що є одним з основних вимог до систем оплати праці в ринкових умовах та оптимізує фонд оплати праці.

***Ключові слова:** заробітна плата, продуктивність праці, система ґрейдування, капітальне будівництво.*

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ОПЛАТЫ ТРУДА НА СТРОИТЕЛЬНОМ ПРЕДПРИЯТИИ

**Коваленко О.В.,
Гук Л.А.**

***Предметом исследования** являются некоторые аспекты совершенствования системы оплаты труда на строительном предприятии.*

***Цель работы** – определить современные проблемы организации оплаты труда в строительстве для обоснования направлений совершенствования системы оплаты труда на строительных предприятиях и в отрасли в целом.*

***Методология проведения работы.** Работа выполнена с помощью аналитических исследований процесса перехода к рыночной экономике, которая обеспечит улучшенную систему оплаты труда на строительном предприятии.*

***Результаты работы.** Выделены особенности систем оплаты труда в отрасли строительства и предложено внедрение системы ґрейдування, которая позволит существенно увеличить производительность труда в отрасли строительства, поскольку, предоставит возможность определить принятые для всех работников уровни компенсации на основе сопоставления относительной ценности для компании различных участков работы (должностей).*

***Область применения результатов:** государственное и частное управление строительного предприятия.*

***Результаты проведенного исследования** могут быть внедрены руководителями строительных предприятий в целях использования новых методов материального поощрения*